

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แบบการวิจัยเชิงพรรณนาหาความสัมพันธ์ (descriptive correlational design) เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติของบุคลากรสุขภาพ เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ ที่เป็น โรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้คือ บุคลากรสุขภาพซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในหอผู้ป่วยใน ของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็น โรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งประกอบด้วย แพทย์จำนวน 171 คน และพยาบาลจำนวน 931 คน รวมประชากรทั้งหมดจำนวน 1,102 คน

คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (Yamane, 1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2} = \frac{1102}{1 + 1102(0.05)^2} = 293$$

โดยที่ e คือ ความคลาดเคลื่อนของประชากรกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5

N คือ จำนวนประชากร

n คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

และเพิ่มกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 20 เพื่อป้องกันการสูญหายของแบบสอบถาม ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 351 คน

คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยแยกบุคลากรสุขภาพออกเป็น 2 ชั้นภูมิ คือ แพทย์ และพยาบาล สุ่มกลุ่มตัวอย่างบุคลากรสุขภาพจากทุกชั้นภูมิ โดยคำนวณสัดส่วน (proportional sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

โรงพยาบาล	แพทย์		พยาบาล	
	N	n	N	n
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	171	54	931	297

จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก โดยมีการกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง คือ

1. เป็นแพทย์หรือพยาบาลวิชาชีพระดับปฏิบัติการที่ปฏิบัติงานทางด้านศัลยกรรม อายุรกรรม หรือที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยสูงอายุ โรคเรื้อรัง
2. มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 1 ปี
3. มีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างน้อย 1 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์การทำงาน ประสบการณ์การอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยในวาระสุดท้ายของชีวิต

ส่วนที่ 2 แบบวัดความรู้ในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งผู้วิจัยแปลมาจากแบบวัดความรู้เกี่ยวกับการดูแลแบบประคับประคอง (The Palliative Care Knowledge Test [PCKT]) ที่พัฒนาขึ้น โดยนากะซาวาและคณะ (Nakazawa, et al., 2009) ข้อคำถามมีจำนวน 20 ข้อมีเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาของการดูแลแบบประคับประคอง 2 ข้อ อาการปวด 6 ข้อ หายใจลำบาก 4 ข้อ ปัญหาด้านจิตวิทยา 4 ข้อและปัญหาเกี่ยวกับระบบทางเดินอาหาร 4 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบ 2 ตัวเลือก คือ ถูก และผิด โดยเกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน คะแนนรวมสูงสุด 20 คะแนน ต่ำสุด 0 คะแนน แปลผลคะแนนจากเกณฑ์ที่กำหนด ออกเป็น 3 ระดับ คือ คะแนนมากกว่าหรือเท่ากับร้อยละ 75 มีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง ร้อยละ 50-74 อยู่ในระดับปานกลาง และน้อยกว่าร้อยละ 50 อยู่ในระดับต่ำ (Pokpalagon, 2005) ดังนี้

คะแนน 0-9   คะแนน หมายถึง   มีความรู้ระดับต่ำ

คะแนน 10-14   คะแนน หมายถึง   มีความรู้ระดับปานกลาง

คะแนน 15-20   คะแนน หมายถึง   มีความรู้ระดับสูง

ส่วนที่ 3 แบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต โดยผู้วิจัยแปลมาจากแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลระยะสุดท้ายของเบลคเลย์และคณะ (Bradley, et.al., 2000) ข้อคำถามมีจำนวน 12 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย เฉยๆ เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับ บทบาทของบุคลากรสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลในวาระสุดท้ายจำนวน 4 ข้อ ประสิทธิภาพของการดูแลในวาระสุดท้าย จำนวน 5 ข้อ การสื่อสารระหว่างบุคลากรสุขภาพและผู้ป่วยเกี่ยวกับการดำเนินโรค การรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินโรคของผู้ป่วยและการจัดการอาการปวดจำนวน 3 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนทางบวก ดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เท่ากับ	1 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	เท่ากับ	2 คะแนน
ไม่แน่ใจ	เท่ากับ	3 คะแนน
เห็นด้วย	เท่ากับ	4 คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เท่ากับ	5 คะแนน

ส่วนคะแนนทางลบให้คะแนนตรงกันข้าม โดยคะแนนรวมสูงสุด 60 คะแนน ต่ำสุด 12 คะแนน แปลผลคะแนนจากเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้ค่าพิสัยในการแบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ (ประคอง วรรณสุด, 2542) ดังนี้

คะแนน 12 – 27	คะแนน	หมายถึง	มีทัศนคติต่ำ
คะแนน 28 – 43	คะแนน	หมายถึง	มีทัศนคติปานกลาง
คะแนน 44 – 60	คะแนน	หมายถึง	มีทัศนคติสูง

ส่วนที่ 4 แบบวัดการปฏิบัติดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังอยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ที่ผู้วิจัยแปลมาจาก แบบวัดการปฏิบัติดูแลแบบประคับประคอง (The Palliative Care self reported Practices scale [PCPs]) ของนากะซาวาและคณะ (Nakazawa, et al., 2010) โดยมีข้อคำถามจำนวน 18 ข้อมีเนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลในระยะใกล้ตาย 3 ข้อ การดูแลที่มีผู้ป่วยและครอบครัวเป็นศูนย์กลาง 3 ข้อ การดูแลอาการปวด 3 ข้อ อาการหายใจลำบาก 3 ข้อ อาการสับสนเฉียบพลัน 3 ข้อ และการสื่อสาร 3 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ไม่เคย นานๆ ครั้ง ปฏิบัติพอๆ กับ ไม่ปฏิบัติ บ่อยครั้ง และ ปฏิบัติเป็นประจำ โดยมีการให้คะแนนการปฏิบัติ ดังนี้

ปฏิบัติเป็นประจำ	เท่ากับ	4
ปฏิบัติบ่อยครั้ง	เท่ากับ	3
ปฏิบัติพอๆ กับ ไม่ปฏิบัติ	เท่ากับ	2

ปฏิบัตินานๆ ครั้ง เท่ากับ 1

ไม่เคยปฏิบัติเลย เท่ากับ 0

คะแนนรวมสูงสุด 72 คะแนน ต่ำสุด 0 คะแนน แปลผลคะแนนจากเกณฑ์ที่กำหนด โดยใช้ค่าพิสัยในการแบ่งคะแนนออกเป็น 3 ระดับ (ประคอง กรรณสูต, 2542) ดังนี้

คะแนน 0 - 24 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติต่ำ

คะแนน 25 - 48 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติปานกลาง

คะแนน 49 - 72 คะแนน หมายถึง มีการปฏิบัติสูง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. การตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาของเครื่องมือ (content validity)

เนื่องจากแบบวัดความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบวัดการปฏิบัติการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้ผ่านการตรวจสอบด้านความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการดูแลในวาระสุดท้ายมาแล้ว ผู้วิจัยจึงไม่ได้ทำการทดสอบซ้ำ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือมาแปลเป็นภาษาไทยและทดสอบการแปลโดยวิธี back translation โดยมีขั้นตอนคือ ผู้วิจัยและทีมอาจารย์ที่ปรึกษาแปลเครื่องมือจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย จากนั้นให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษและภาษาไทยจำนวน 3 ท่าน แปลเครื่องมือกลับจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ โดยจะมีการตรวจสอบเครื่องมือภาษาอังกฤษที่แปลเทียบกับเครื่องมือภาษาอังกฤษต้นฉบับ จากนั้นทำการปรับแก้การใช้คำหรือภาษาให้ถูกต้องและเข้าใจง่าย ในส่วนที่มีปัญหาจนแบบวัดที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ชัดเจน

2. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (reliability)

ผู้วิจัยนำแบบวัดความรู้ แบบวัดทัศนคติ และแบบวัดการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ไปหาความเชื่อมั่นในกลุ่มบุคลากรสุขภาพที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาจำนวน 10 ราย โดยแบบวัดความรู้ และแบบวัดทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต หากค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการทดสอบซ้ำ (test-retest) โดยทดสอบห่างกัน 3 สัปดาห์ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.90 และ 0.88 ตามลำดับ และแบบวัดการปฏิบัติเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.86

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำโครงสร้างวิทยานิพนธ์เสนอผ่านการเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของคณะพยาบาลศาสตร์ และคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการสอบถามความสมัครใจของกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมการวิจัยโดยแจ้งวัตถุประสงค์ วิธีการเก็บข้อมูลและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัยให้ทราบ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าร่วมหรือปฏิเสธที่จะไม่เข้าร่วมการวิจัยก็ได้ และทุกข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัยจึงให้ตอบแบบสอบถาม โดยทุกคำตอบจะสรุปออกมาเป็นภาพรวมเพื่อใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษารั้งนี้ผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบวัดด้วยตนเองภายหลัง โครงร่างวิจัยได้ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมของทั้ง 2 คณะแล้ว โดยมีขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุมัติจากคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเก็บข้อมูล
2. ผู้วิจัยประสานงานกับหัวหน้าภาควิชาต่างๆของคณะแพทย์ หัวหน้าฝ่ายการพยาบาล หัวหน้างานและหัวหน้าหอผู้ป่วยเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความร่วมมือในการทำวิจัย
3. ผู้วิจัยพบหัวหน้าหอผู้ป่วย พยาบาลวิชาชีพในแต่ละหอผู้ป่วยเพื่อแนะนำตัวและทำการแจกแบบวัดพร้อมซองปิดผนึก โดยให้ส่งคืนแบบวัดที่หัวหน้าหอผู้ป่วยแต่ละหอผู้ป่วย จากนั้นผู้วิจัยจึงรับแบบวัดคืนจากหัวหน้าหอผู้ป่วย ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างแพทย์ได้เข้าพบกับเลขานุการของภาควิชาทำการแจกแบบวัดพร้อมซองปิดผนึก โดยให้ส่งคืนแบบวัดที่ภาควิชา ส่วนภาควิชาที่ไม่สามารถฝากแบบวัดไว้ ผู้วิจัยได้ทำการแจกแบบวัดพร้อมซองปิดผนึก โดยตรงกับกลุ่มตัวอย่างแพทย์ผู้ยินยอมในการเข้าร่วมโครงการวิจัย และรับแบบวัดคืนจากกลุ่มตัวอย่างแพทย์ด้วยตนเอง
4. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบวัดและคัดเลือกลเฉพาะแบบวัดที่สมบูรณ์ก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบวัดแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา วิชาชีพ แผนกที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุ โรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ประสบการณ์การเข้าอบรมเกี่ยวกับการดูแลวาระสุดท้าย ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) โดยการแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ

2. คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติของบุคลากรสุขภาพเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็น โรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิตทั้งโดยรวมและรายด้าน รวมทั้งคำนวณค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามระดับของคะแนนความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติด้วย

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติระหว่างกลุ่มตัวอย่างแพทย์และพยาบาล โดยทดสอบการกระจายของข้อมูลทุกชุดโดยใช้สถิติ Kolmogorov-Smirnov test [K-S test] ซึ่งพบว่าคะแนนความรู้และทักษะคิดของแต่ละกลุ่มบุคลากรของกลุ่มตัวอย่างไม่มีการกระจายแบบปกติ จึงวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Mann-Whitney-U test ส่วนการปฏิบัติ นั้นข้อมูลมีการกระจายแบบปกติ จึงใช้สถิติที (Independent T-test) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคิดกับการปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยสูงอายุที่เป็น โรคเรื้อรังที่อยู่ในวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งจากการทดสอบการกระจายของข้อมูลโดยใช้สถิติ K-S test พบว่าข้อมูลความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติในการดูแลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดและกลุ่มตัวอย่างพยาบาลไม่มีการกระจายแบบปกติ จึงใช้สถิติ Spearman's rank ในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนกลุ่มตัวอย่างแพทย์นั้น มีการกระจายข้อมูลแบบปกติจึงใช้ Pearson correlation ในการวิเคราะห์ข้อมูล แปลผลความสัมพันธ์ออกเป็น 5 ระดับ (Hinkle, Wiersma, & Jurs, 1979) ดังนี้

.00 - .30	มีความสัมพันธ์ระดับเล็กน้อย
.30 - .50	มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ
.50 - .70	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
.70 - .90	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
.90 - 1.00	มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก